

VÁLASZÚTI VONZÁSKÖR

A Kallós Zoltán Alapítvány működéséről

■ Az 1989-es változások után Kallós Zoltán visszaigényelte egykor elkobzott családi házáat, ötektáros telkét, és 1992-ben létrehozta közismert alapítványát, amelyre minden vagyonát átruházta. Miután a Kallós-kúria, illetve a telek alapítványi tulajdonba került, a Kuratórium felmérte az alapítványt életre hívó igényeket, és azokhoz mértén kezdte meg programjainak kifejlesztését, illetve a szükséges infrastruktúra megteremtését. Ami lehetővé tette az anyanyelvi, a kézműves, a népzenei és néptánc-táborok szervezését; egyre több gyerek, fiatal, felnőtt bevonását. Úgyhogy jogos az a megállapítás, miszerint Válaszút ma a Mezőség jelentős oktatási, népművészeti és közművelődési központja. A három fő tevékenység szorosan összefügg, szervesen egymásra épül, és ugyanakkor kiegészíti egymást.

Mezőségi oktatási program

■ Válaszút vonzaskörének alapos felméréssel láttunk munkához. Felkerestük a legnagyobb nyelvi veszélynek kitett szórványközösségeket, és 26 településről behoztuk a gyerekeket, bevonva őket az alsó tagozatos magyar oktatási rendszerbe. Programunkhoz 2000 őszén csatlakozott a szamosújvári Téka Alapítvány is, amelyik befogadta a negyedik osztályt végzett tanulóinkat. Gyereklétszámunk ma nagymértékben erősíti az ottani magyar tagozatot; ennek köszönhetően évek óta párhuzamos V. osztályok indulhatnak.

2013-ban láttunk hozzá a mezőgazdasági szakképzés megszervezését a szamoshatársági, a közép- és észak-mezőségi falvakból azoknak a diákoknak, akik nem akarják elméleti liceumban folytatni tanulmányaikat. Az oktatás mellett kollégiumi ellátást biztosítunk számukra. Célunk az, hogy miután végeztek, jól megalapozott szaktudással térhessenek vissza szülőföldjükre.

A kollégisták életkora Válaszúton az óvodában és az alsó tagozaton az 5. évtől a 11. évig, a mezőgazdasági szakközépiskolában a 15. évtől a 18. évig terjed. E program kínálta lehetőség nélkül Kolozs megye kis szórványközösségeinek gyermekei kimaradnának a magyar oktatási rendszerből. A legtávolabbi település, ahonnan gyereket hozunk, 60 km-re van tőlünk

Elértük, hogy a vegyes házasságban élők is szívesen iratják be gyermekeiket a válasz-

úti iskola magyar tagozatára, mert kollégium munkáit biztosítja számukra a minőségi oktatást és azokat a kiegészítő tevékenységeket, amelyek segítségével pótolni tudjuk nyelvi és kulturális hátrányait, elősegítjük identitásuk megőrzését.

A tervszerűen felépített, összehangolt *Mezőségi oktatási program* továbbtanulási lehetőséget kínál, a magyar gyermekeket hozzásegíti a szülőföldön maradáshoz, megakadályozva a magyarság számának csökkenését és az asszimilációt.

Szórványkollégiumi program

■ A népzenei és kézműves táborainkba feljáró válaszúti magyar gyerekeink létszámát látva merül fel a kérdés 1997-ben, hogy miért nincs magyar nyelvű oktatás Válaszúton. Az akkor érvényben lévő oktatási törvény értelmében négy tanuló elegendő volt egy osztatlan osztály beindításához. Mivel a válaszúti magyar közösség igényelte az anyanyelvi oktatást, a szülők be is irattak öt iskolaköteles kisdiákot a válaszúti iskola magyar tagozatára. A tanévkezdés napján azonban az ötből csak három jelentkezett. Időközben a hiányzó két kisiskolás szüleit meggyőzték arról, hogy jobb lesz a gyerekeknek a román tagozat, mert jobban fognak érvényesülni az életben.

Mivel minden hivatalos engedélyünk megvolt a magyar nyelvű alsó tagozat elindítására, megoldást kellett találni a helyzet orvoslására. Így jutottunk el Fodorházára, ahová egy fiatal család költözött vissza Kolozsvárról három gyerekkel, akik felismerték az oktatási program által nyújtott lehetőségeket.

Tehát négy gyerekkel indítottuk útjára 1999-ben a negyedszázadig szünetelő magyar nyelvű oktatást óvodai és elemi szinten. Mivel a gyerekek a hét folyamán jól érezték magukat, a szülők meg voltak elégedve a tanulmányi eredményekkel, ezért a következő évben újabb három gyerek érkezett Fodorházáról. A szülők jelezték, hogy van a környéken még olyan gyerek, aki be szeretne iratkozni Válaszútra, mert a lakóhelyükön nincs magyar tagozat. A felmerülő igényt figyelembe véve, 2000-ben a helyi református lelkésszel elindultunk összeírni a környező települések magyar gyerekeit. A Válaszúthoz közel eső három folyóvíz – Lozsárd, Lóna, Borsa – 24 településén kerestük meg a magyar családokat. Háziról házra

jártunk, és 98 gyereket vettünk nyilvántartásba. A felmérést követően az alapítvány vezetősége arra az elhatározásra jutott, hogy fel kell vállalnunk ezeknek a gyerekeknek az anyanyelvi oktatását, biztosítva számukra az ingyenes kollégiumi háttérrel, a heti ingáztatást, a felzárkóztató tevékenységeket és a továbbtanulás lehetőségét.

„Addig leszünk magyarok, amíg magyarul énekelünk és táncolunk” – hangsúlyozza Kallós Zoltán minden alkalommal. Ezzel a hittel gyűjtötte össze a magyar népi kultúra gyöngyszemeit, és hozta létre az intézményt, amelynek feladata az anyanyelv ápolása, az értékek átadása. Ezt szolgálták az eddigi táborok, ezt mélyíti el a szórványkollégium. A hozzánk kerülő gyerekeket most is először az egyhetes szórványtáborunkba fogadjuk be, ahol játszanak, énekelnek, táncolnak, kézműveskednek, és magyarul tanulnak. Megtapasztalják azt, hogy jó Válaszúton lenni, így bizalommal és jó érzéssel kezdik szeptemberben az iskolát.

Az iskolaválasztást a szülők részéről jelenleg megkönnyíti az, hogy eddigi tevékenységeink és eredményeink bizonyították: megéri magyar iskolába íratni a vegyes házasságban élő gyerekeket is, mert minőségi oktatásban részesülnek, s nem elhanyagolható szempont a továbbtanulás lehetősége sem. Ennek köszönhetően Válaszúton az *1999-ben négy gyerekkel indult iskola 2014-ben száznolc gyereket számlál, akiknek 24 százaléka vegyes házasságból érkezik.*

A pénteki órák után az intézmény által bérelt buszokkal hazaszállítjuk diákjainkat, vasárnap délután pedig visszahozzuk őket a kollégiumba. Egy hétvégén a busz 750 kilométert tesz meg, amíg minden gyereket hazavisz, majd visszahoz. Azokat, akik a szomszéd településről származnak, iskolahusszal naponta ingáztatjuk. Délelőtt az iskolában kezdik a napot, órák után a kollégiumban lakó gyerekekkel és a választútiakkal együtt – a tanító kíséretében – feljönnek, és ebédelnek. Ebéd után játszanak, részt vesznek a választott tevékenységeken, majd szilencium alatt a pedagógus segítségével felkészülnek a másnapi órákra. Vacsora után a helybeli és szomszéd falusi diákok hazamennek.

A napi, illetve a heti ingáztatás mellett a kollégiumi ellátás is az intézményre hárul, amely a napi ötszöri étkezést, orvosi ellátást, a délutáni felkészítő oktatási programot is magában foglalja, s közben változatos kiegészítő tevékenységeket kínál. Az anyanyelvi, drámapedagógiai, honismereti és történelmi, rajz és képzőművészeti körök heti rendszerességgel működnek. Alkalmazott pszichológus és logopédus segítségével felzárkóztatjuk az ingerszegény környezet-

ből érkezett gyerekeket. Mindezek mellett hangsúlyt fektetünk a beszédkészség fejlesztésére, anyanyelvi korrepetálásra azoknál a gyerekeknél, akik nem beszélnek és nem értik a magyar nyelvet.

A jellem- és a személyiségfejlesztésről sem feledkezünk meg. Egészen zseni korban kezdjük: játékkal, zenével, táncsal. Nem véletlen, hogy a népzene, a néptánc, a népi játék és a kézműves foglalkozásokon kivétel nélkül minden gyerek részt vesz. Ekkor tanulják meg, hogy a világ szép, lehet élvezni, és legfőképpen a világot lehet alakítani. Dalokon, táncokon, meséken keresztül alakul a gyermek egyénisége, épül a nemzet-tudata. Az érzelmi nevelés az, ami hozzájárul az egyéniség kibontakozásához.

Jártasságaiknak, készségeiknek kialakításához hozzájárulnak a kirándulások, a színház- és bábelőadások. Intézményünk rendszeresen szervez helyi és megyei versenyeket: népdalvetélkedőket, mese- és versmondó versenyt, Rózsa Sándor honismereti versenyt, „Ki mit tud...” anyanyelvi vetélkedőt. A rendezvényekre a kollégium diákjai mellett a környező településeken még működő alsó tagozatos magyar osztályok gyerekeit is meghívjuk. A zene, a tánc, a játék, az ének vonzóvá teszi programjainkat, ezért minden évben örömmel jönnek Válaszútra. A kézműves foglalkozások keretében elkészített tárgyakon megtalálható a Kallós Zoltán Múzeumban őrzött darabok mintakincse, amelyeket a diákok múzeumlátogatás közben rajzolnak le, ötletet merítve a látottakból. A gazdag gyűjtemény minden korosztályt ámulatba ejt, ekkor tudatosul bennük, milyen gazdag a kultúránk, milyen értékeket őriznek azok a települések, ahonnan ők is származnak.

Diákjaink sikerrel vesznek részt nemcsak a helyi, hanem a megyei és az országos vetélkedőkön is. 2010-től negyedévenként jelenik meg a *Válaszúti Hírmondó*, amely a kisiskolásaink által írt meséket, verseket, rejtvenyeket, rajzokat tartalmazza. Rajzkörünk „mesterműveiből” tavaly két kiállítást szerveztünk Kolozsváron. A gyermeknapon 250 rajzot mutattunk be a Star Galériában, majd a következő alkalommal Magyarország kolozsvári főkonzulátusán *Hangulatos tél Válaszúton* címmel 68 rajzot állítottunk ki. Ennek keretében mutattuk be mesefüzetünket, amelynek címe: *Sárki, a választúti sárkány csodálatos kalandjai*. Tavaly végzett negyedik osztályos tanulóink meséit és rajzait tartalmazza.

Nem mindegy, hogy szórványvidéken hány gyereknek fogjuk meg a kezét, hány családnak tudjuk visszaadni a reményt, hogy nem hiábavaló a mindennapi küzdelmük.

Mezőség sok jeles emberrel büszkélkedhetik, ám keveset tudott helyben tartani. Szórvány-sorsa miatt egyre inkább szűkül az a kör, amelyből magyar értelmisége megújulhat. Ezért feladatunk megadni a lehetőséget minden gyereknek, hogy anyanyelvén tudjon tanulni, még akkor is, ha már csak a nagyszülő vagy a dédnagyszülő tud magyarul beszélni.

Mivel a gyereklétszám ugrásszerűen megnőtt (lásd az intézmény honlapján: www.kallos.org.ro, az Oktatási Központ címző alatt), és a kúria befogadóképessége már kicsinek bizonyult, 2001-ben az Apáczai és az Illyés Közalapítvány, valamint a magyar Oktatási Minisztérium támogatásával új szórványkollégium építését kezdeményeztük. 2007. március 24-én avattuk az új Válaszúti Szórványkollégiumot, amely az átlagosnál is jobb körülményeket biztosított diákjainknak, egyszersmind lehetővé tette egyéb képzések, tanfolyamok színvonalas lebonyolítását.

Tizenöt év alatt 244 gyermekkel gyarapítottuk a magyar nyelvű oktatási rendszerbe bekerülők létszámát. Eddig 136 diák fejezte be Válaszúton a IV. osztályt, ők Szamosújváron folytatják tanulmányaikat, s ennek következtében ott párhuzamos gimnáziumi osztályok indulhattak.

A 2013/2014-es tanévben sikerült beindítani Válaszúton a magyar nyelvű mezőgazdasági szakképzést, melynek keretében egylőre 12 kilencedik osztályos bentlakó diák tanul. Számukra is színvonalas képzést, szakmai gyakorlatot biztosítunk. Tanulmányaik során mintagazdaságok és munkafolyamatok megtekintését tesszük lehetővé, hogy alkalmazható ötletekkel és gyakorlati tudással lássuk el diákjainkat. Célunk a falvakból oktatási céllal elhozott gyerekek visszahelyezése a térségbe, gazdasági boldogulásuk elősegítése.

A szórványoktatási programunkhoz tartozik az elszármazott gyermekeink találkozója is. Az évi rendszerességgel megszervezett találkozó lehetőséget nyújt arra, hogy követni és segíteni tudjuk diákjainkat akkor is, ha már kikerültek oktatási rendszerünkéből.

Oktatási programunkkal elért eredményeink arra ösztönzik a szórványtelepüléseken még működő magyar intézményeket, hogy hasonló módon szervezzék meg térségük oktatási gondjait. A nagysármási közönség, Vetési László közbenjárásával, 2012-ben kereste meg a Kallós Zoltán Alapítványt és a Téka Alapítványt. Azt kérték, támogassuk őket abban a törekvésükben, hogy ne vonják össze az iskolában működő magyar nyelven tanuló alsó tagozatot, amely a 2012/2013-as tanévben a gyereklétszám csökkenése miatt veszélybe került.

A sármási közösség kérésére a választúti Kallós Zoltán Alapítvány vállalta az ottani

szórványoktatási központ létrehozását, intézményi keretet és háttérrel biztosítva a beinduló magyar oktatásnak. A református egyházzal karöltve kollégiumi rendszer kialakításával biztosítani tudjuk a sármási iskola magyar tagozatán tanuló diákok és a környező szórványtelepülések gyermekeinek anyanyelvi oktatását. A kollégium beiskolázási körzete Maros megye peremvidéke, a mező-ségi tájegységen belül a székely Mezőség. A kollégisták jelenleg előkészítő csoportos és alsó tagozatos diákok, de a közeljövőben a gimnazistákat is fogadni kell.

Felnőttképzés

■ Első felnőttképzésünket pedagógusoknak szerveztük meg *Népi játékok és kismesterségek oktatója* címmel. Elméleti és gyakorlati vizsgával zárult, 156-an végeztek el Erdély minden tájáról. Ebből az „iskolából” kerültek ki a későbbi tábori oktatók és a szakmai irányítást jelenleg is végző táncosok, kézművesek. Tudásukat nyári táborokban, játszóházakban Erdély-szerzte ma is kamatoztatják.

A képzést követően megfogalmazták igényüket, miszerint szükségük van egy-egy mesterség alaposabb megismerésére, hiszen az elmúlt ötven évben a társadalmi átalakulások következtében ezt a fajta tudást teljesen mellőzték. Az Alapítvány vezetősége felismerte, hogy a tárgyaló népművészet hagyományait közösségi továbbtanítás formájában lehet biztosítani. A tudatos újratanulásnak és tanításnak a feltételeit teremti meg a Kézműves Ház, amelyben jól felszerelt körülmények között történik majd az oktatás. Kézműves Házunkban a szövést, hímzést, fazekasságot, népi bőrművészetet, nemez- és faművészetet lokális és regionális szinten akarjuk oktatni, lehetővé téve a tárgyaló népművészet hagyományainak közösségi újratanítását.

A Kallós-gyűjtemény a népi kézművészet oktatásának alapját szolgálja, lehetőséget nyújtva a kutatásra, a tájegységenkénti mintakincs és technika alapos megismerésére, továbbgondolására.

Mezőgazdálkodók képzésének ötlete 1999-ben született meg, amikor felmértük beiskolázott gyermekeink családjainak anyagi háttérét. Mivel az 1989-es változás magával hozta a kollektív gazdaságok felszámolását, a falvak mezőgazdasági szakemberek nélkül maradtak. Így a szülők több alkalommal fordultak hozzánk tanácsért, segítségért. Erre az igényre válaszolva teremtette meg az alapítvány a régió gazdái számára a szervezett szakképzést és szaktanácsadást, amelynek szakmai részét a Kolozs megyei Magyar Gazdák Egyesület vállalta fel. A tanácsadás

mellett tanulmányutakat szerveztünk, amelynek keretében jól működő, jövedelmező gazdaságokat látogattunk meg, követendő példákat mutatva a mezőszégi gazdáknak.

Intézményünk 2014. január 15-én indított népi hangszer- és népdal-oktatást fiataloknak. Ennek a helyszíne Kolozsvár. Népzeneészek, népdalénekesek nevelése a célunk. A tanfolyamnak 27 résztvevője van, akik népi hangszeren (hegedű, brácsa, nagybőgő) tanulnak, népdaléneklésben képezik magukat.

Felismertük, hogy a szórványoktatási tevékenységünkkel nemcsak a gyerekeket kell felkarolnunk, hanem a magyar közösségek igényeire is válaszolnunk kell. Csak a komplex közösségfejlesztési beavatkozás segít abban, hogy az itt élők, kultúrájukat megtartva képesek legyenek itthon maradni, megerősödni és ezáltal életterületük működtetni. Ahhoz, hogy a Mezőség tájégsége létezzon mint kulturális fogalom, azt elsősorban a benne élő emberek és az általuk képviselt kultúrák fogják meghatározni, azaz megtartani vagy felszámolni.

Múzeum és Népművészeti Központ

Amint 2007-ben tevékenységeinket átirányítottuk az új szórványkollégiumba, a fel szabadult Kallós-kúriát felújítottuk, és alkalmassá tettük Kallós Zoltán páratlanul gazdag néprajzi gyűjteményének bemutatására. 2010-ben nyitottuk meg a nagyközönség számára a Kallós Zoltán Múzeumot és Népművészeti Központot.

A népművészeti programokból csírázott ki a jelenlegi intézmény, amely most is alapja sokszínű tevékenységünknek. Tiszta forrásként áll rendelkezésére minden új nemzedéknek, szolgálja a folyamatos lelki és szellemi gyarapodást, megújulást. Feladata Kallós Zoltán kiadványainak gondozása, szakmai rendezvények és múzeumpedagógiai programok szervezése.

A gyűjtemény megnyitásától, 2010-től, a múzeum raktárában lévő néprajzi tárgyakat hat alkalommal vándorkiállításon mutattuk be. Az intézmény kiadványai: a *Kallós-archívum* (20 CD-ből álló népzenei sorozat), múzeumi kiadványok („*Adok néktek aranyvesszőt*” album, képleslap, múzeumot bemutató kis füzet), a *Mezőszégi úticélok* kiadvány, a Kallós-életmű kiadványai: a *Balladák könyve* stb.

A múzeum híd, amely összeköti a generációkat. Meggyőződésünk, hogy a benne őrzött értékek átgondolt, felfrissített tartalommal átadhatók a fiataloknak. Olyan értéket képviselnek, amely nemzetünk megmaradását, a gyerekek magyarságtudatának alakítását, tudásuk gyarapítását, igaz emberre nevelését segítik.

Közművelődési tevékenység

Közművelődési tevékenységünkhöz nemcsak a nyári táborok tartoznak. Igyekszünk a különböző, részben elszigetelt települések magyarságának találkozási lehetőségeket biztosítani, a közösséghez tartozás érzését erősíteni. Olyan programokat állítunk össze, amelyek növelik a nyelvhasználat terét és a nyelv értékét. Ilyen találkozási lehetőség a minden évben megszervezett Kolozs megye 26 településének majálissal összekötött család napja, ahol változatos kulturális tevékenységeken vehet részt az egész család. Mezőszégi vándoroktatási programunk célja – évente nyolc településen – kivinni a honismereti, az anyanyelvi és a népművészeti tevékenységünket a szórványtelepülésekre. Itt egy-egy hétvégén tartalmas és izgalmas, élményekben gazdag, egész napos foglalkozásokat szervezünk.

Intézményünk a szórványhelyzetet nem hátrányként, hanem kihívásként kezeli. Az oktatás mellett felvállalja a közösségeket támogató kulturális, szociális, ifjúsági programokat. Pályázati tanácsadással segítjük a magyar közösségek előrehaladását, a konzuli napok keretén belül biztatjuk a szórványvidéken élő magyar közösségeket a honosítás megszerzésére, és egyéb hivatalos ügyintézésben is segítséget nyújtunk.

Meggyőződésünk, hogy kitartó, következetes munkával a Mezőség aránylag ismeretlen részének kulturális-történelmi emlékeit is be lehet építeni a köztudatba. Kiemelten fontosnak tartjuk a „szigetként” megmaradt kisközösségek újraélesztését, e közösségek bekapcsolását az erdélyi magyar kulturális, szociális és gazdasági életbe.

Összegzés helyett

2012-ben a Választói Szórványkollégium bekerült a nemzeti jelentőségű intézmények közé. E normatív támogatás nélkül az Alapítvány oktatási programjának fenntartása lehetetlen volna. A hiányzó működési költségeket minden évben a nyílt pályázati rendszeren kívüli támogatások segítségével tudjuk fedezni.

A *Mezőszégi oktatási program* a régióban betölti azt a szerepet, amit felvállalt; a Kallós és Téka Alapítvány által létrehozott korszerű szórványkollégiumok megoldják a térség oktatási gondjait.

Tudjuk, hogy a gyerek nem edény, amit meg kell tölteni, hanem fáklya, amit meg kell gyújtani. Hisszük, hogy fiataljaink közül lesznek olyan vezetők, akik a maguk korlátozott fizikai, erkölcsi erejével eredményes szórvány-gondozók lesznek. Az ígéret földjének felvirágoztatói.

Balázs-Bécsi Gyöngyi